

Presentació

Ramon Sistac i Vicén
Secretari per a Afers Institucionals

La Franja no apareix en els mapes polítics, ni en els físics ni en els històrics. No s'identifica des d'un avió, ni es pot fotografiar, com a tal, des d'un satèl·lit. No sembla que siga, doncs, cap realitat humana, econòmica, climàtica o paisatgística definida. Fins i tot el seu nom és controvertit.

No obstant això, la interpretació del fet lingüístic i cultural de l'Aragó d'expressió catalana és i ha estat durant el segle xx un tema recurrent. Les contradiccions inherents a la societat catalanoparlant, el retard d'Aragó a organitzar-se com a projecte col·lectiu i la fredor que de vegades hi ha pogut haver en les relacions entre dues comunitats germanes, així com les característiques pròpies d'una zona de frontera o transició, constitueixen en bona mesura les causes d'un interès que podria semblar, en una primera lectura, desmesurat per a la seua modesta extensió territorial.

Aquest interès, a més a més, ha provocat una abundosa producció analítica, basada la major part de les vegades en tres premisses tòpiques:

— La Franja s'interpreta sempre i gairebé exclusivament des del punt de vista historicolingüístic.

— La Franja s'interpreta sempre i gairebé exclusivament des d'una perspectiva ideològica (o nacional) determinada.

— El fet fronterer s'entén, també sempre i gairebé exclusivament, com a factor despersonalitzador i, en última instància, com un gran «llast» en el procés de presa de consciència identitària.

Aquestes Jornades, celebrades a Lleida i a Fraga el maig de 2001, han pretès d'encetar una reflexió més sobre el paper passat, present i futur de les regions frontereres, tradicionalment enteses, segons això, com a zones despersonalitzades i reinterpretades ara com a punt de trobada de diverses cultures i des de paràmetres substancialment diferents:

— Els fets historicolingüístics s'expliquen a partir de factors socials, econòmics, culturals... Llengua, societat i entorn són, en conseqüència, elements indestruïbles.

— La Franja, com a objecte d'anàlisi, ha de ser interpretada des de posicions ideològiques diverses i plurals.

— Finalment, ha arribat l'hora de promoure decididament la frontera com a zona de contacte i intercanvi. En el moment que tothom centra els seus esforços en la construcció d'Europa, perd tot el seu sentit la visió de la Franja com a «línia Maginot» de les essències del que és català o del que és aragonès en funció del punt d'observació respectiu. El contacte pot ser un element dinamitzador de la identitat.

Aquesta ha estat, si més no, la pretensió de l'Institut d'Estudis Catalans en el moment d'assumir-ne l'organització. Agraïm la col·laboració de les institucions que l'han feta possible: l'Institut d'Estudis Ilerdencs, l'Institut d'Estudis del Baix Cinca, la Universitat de Lleida i l'Ajuntament de Fraga, així com dels ponents i de totes aquelles persones que d'una manera o una altra hi han participat.